कृषि उन्नती योजनेंतर्गत (KY), कृषि विस्तार उप अभियानातंर्गत, राज्याच्या कृषि विस्तार कार्यक्रमांमध्ये सुधारणांकरिता सहाय्य (आत्मा) योजना सन २०२५-२६ मध्ये राबविण्यासाठी सुधारित वार्षिक कृती आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

शासन निर्णय क्रमांकः संकीर्ण-२०२५/प्र.क्र.५८/३-अे,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०००३२

दिनांक : ३ जून, २०२५

वाचा -

१) दि.२४.०३.२०२५ रोजी झालेली राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजुरी समितीच्या (SLSC) बैठकीचे दि. २६.०३.२०२५ रोजीचे इतिवृत्त
२) केंद्रीय कृषि व शेतकरी कल्याण मंत्रालय यांचे पत्र क्र. एफ.नं.०३/१३/२०२५-केवाय, दि.३०.१२.२०२४
३) संचालक(आत्मा), यांचे पत्र क्र. कृआ./सं.आत्मा/वाकृआ/प्रशा. मा./३७०/२०२५, दि.२.०४.२०२५
४) कृषि व पदुम विभाग शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०२५/प्र.क्र.५८/३ अे, दि.२१.०४.२०२५
५) केंद्र शासनाचे पत्र F.No. ६-१३/२०२०-AE, दि.४.४.२०२५
६) संचालक(आत्मा), यांचे पत्र जा.क्र.कृआ./सं.आत्मा/सुवाकृआ/प्रशा. मा./४८९/२०२५, दि.१९.०५.२०२५

प्रस्तावना -

केंद्र पुरस्कृत कृषि उन्नती योजनेंतर्गत (KY), कृषि विस्तार उप अभियान राबविण्यात येत आहे. सदर उप अभियानात राज्याच्या कृषि विस्तार कार्यक्रमांमध्ये सुधारणांकरिता सहाय्य (आत्मा) ही योजना केंद्र व राज्य शासनाच्या ६०:४० अर्थसहाय्याच्या प्रमाणात राबविण्यात येते. सदर योजना सन २०२५-२६ मध्ये राबविण्यासाठी एकूण रु.८३.३३३३ कोटी रकमेचा राज्य विस्तार कृति आराखडा (SEWP) तयार करण्यात आला आहे. मा.मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली दि.२४.०३.२०२५ रोजी राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजुरी समितीची (SLSC) बैठक संपन्न झाली. सदर बैठकीत प्रस्तुत प्रकरणी वार्षिक कृती आराखड्यास राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजुरी समितीची मान्यता प्राप्त झाली आहे. कृषि आयुक्तालयाने उपरोक्त संदर्भ क्र.३ येथील पत्रान्वये सदर आराखडा प्रशासकीय मान्यतेस्तव शासनास सादर केला होता. त्यानुसार संदर्भ क्र.४ येथील शासन निर्णयान्वये सन २०२५-२६ मध्ये आत्मा योजना राबविण्यास एकूण रू.८३.३३३३ कोटी रकमेच्या राज्य कृषि विस्तार कृति आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली आहे.

संदर्भ क्र.५ येथील पत्रान्वये केंद्र शासनाकडून आत्मा योजनेच्या सुधारीत मार्गदर्शक सुचना, २०२५ प्राप्त झाल्या आहेत. सदरचे सुधारीत मार्गदर्शक सुचनेमध्ये कॅफेटेरियातील सर्वच घटक/उपघटकाचे मापदंडामध्ये बदल झाला असून सर्व घटकासाठी यापुढे ६०:४० (केंद्र:राज्य) प्रमाणे निधी उपलब्ध होणार आहे. तसेच सन २०२५-२६ मध्ये आत्मा योजनेची केंद्र शासनाच्या सुधारीत मार्गदर्शक सुचनेनुसार अंमलबजावणी करणेबाबत सुचना आहेत.

त्यामुळे कृषि संचालक (आत्मा) यांनी संदर्भ क्र.६ येथील पत्रान्वये सन २०२५-२६ मध्ये आत्मा योजना राबविण्यास एकूण रू. ८३.३३३३ कोटी रकमेच्या सुधारीत वार्षिक कृति आराखड्यास सुधारीत मार्गदर्शक सुचना, २०२५ नुसार सुधारीत प्रशासकीय मान्यता देण्याची विनंती केली आहे.

आत्मा योजनेच्या एकूण रु. ८३.३३३३ कोटी रकमेच्या सुधारीत वार्षिक कृति आराखडयास (SEWP), सुधारीत मार्गदर्शक सुचना २०२५ मधील मापदंडानुसार राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजुरी समितीचे (SLSC) अध्यक्ष तथा मा.मुख्य सचिव यांची मंजूरी घेण्यात आली आहे.

त्यानुसार, केंद्र शासनाच्या सुधारीत मार्गदर्शक सुचना, २०२५ नुसार सन २०२५-२६ मध्ये आत्मा योजना राबविण्यास एकूण रू.८३.३३३३ कोटी रकमेच्या सुधारीत वार्षिक कृति आराखडयास सुधारीत प्रशासकीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे-

<u>शासन निर्णय</u> :

१. उपरोक्त वाचा संदर्भ क्र.४ येथील शासन निर्णय अधिक्रमित करून सुधारीत शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

२. सन २०२५-२६ मध्ये केंद्र पुरस्कृत कृषि उन्नती योजनेंतर्गत (KY), कृषि विस्तार उप अभियानातंर्गत, राज्याच्या कृषि विस्तार कार्यक्रमांमध्ये सुधारणांकरिता सहाय्य (आत्मा) या योजनेच्या अंमलबजावणीस सुधारीत प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

३. सदर योजना सन २०२५-२६ मध्ये राबविण्यास एकूण रू.८३.३३३३ कोटी (त्र्याऐंशी कोटी तेहतीस लक्ष तेहतीस हजार फक्त) रकमेच्या वार्षिक कृति आराखडयास केंद्र शासनाच्या सुधारीत मार्गदर्शक सुचना, २०२५ नुसार सुधारीत प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

४. केंद्र शासनाच्या सुधारीत मार्गदर्शक सुचना, २०२५ नुसार, सदर वार्षिक कृति आराखड्यामधील घटक/उपघटकनिहाय मंजूर आर्थिक व भौतिक लक्षांकाचे विवरण सोबतच्या प्रपत्र-१ मध्ये नमूद केले आहे.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२५०६०३१६४६५९५८०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

VISHAL DATTATRAY TEKE

Digitally signed by VISHAL DATTATRAY TEKE
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=AGRICULTURE AND ADF DEPARTMENT, 2.5.4.20=b1a35a7424e4c5b594d9cb1798ac47cf07d8f7d496693efc58a7720a5cdafc92, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=8EB1C9B88DDF43C0CCD87A95BD631AD3EE730CDB839A8115F112376617EAE32F, cn=VISHAL DATTATRAY TEKE
Date: 2025.06.03 16:47:53 +05'30'

(विशाल टेके)
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति -

१) मा.मंत्री (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२) मा. राज्यमंत्री (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
३) प्रधान सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
४) आयुक्त (कृषि) तथा राज्य नोडल अधिकारी आत्मा, कृषि आयुक्तालय, पुणे
५) संचालक (आत्मा), कृषि आयुक्तालय, पुणे
६) सर्व जिल्हाधिकारी तथा अध्यक्ष आत्मा नियामक मंडळ (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
७) सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, पुणे
८) सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
९) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद तथा उपाध्यक्ष आत्मा नियामक मंडळ
१०) संचालक वनामती, नागपूर
११) उप संचालक, आत्मा, सामेती, पुणे
१२) सहाय्यक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, पुणे
१३) सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
१४) सर्व प्रकल्प संचालक (आत्मा),
१५) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
१६) कृषि विकास अधिकारी, सर्व जिल्हा परिषद
१७) निवड नस्ती (कार्यासन-३अे)

शासन निर्णय क्रमांकः संकीर्ण-२०२५/प्र.क्र.५८/३-अे, प्रपत्र-१

Support to State Extension Programmes for Extension Reforms (ATMA) Maharashtra SEWP F.Y. 2025-26 (125 % of Tentative Allocation As per Revised Norms)

Rs. In Lakh

Sr. No.	Indicative Activities to be Undertaken	Revised Cost norms As per Guideline 2025			SEWP 2025-26	
		Unit	Unit Cost Norms	Activity Ceiling	Physical	Financial
1	2	3	4	5	6	7
A	**State Level Activities**					
A.1	**Monitoring & evaluation**					
	(a)Quarterly review workshops and R-E Interfaces (pre-seasonal).	Per workshop/ Interface	1.00	3.00	3	3.00000
	(b) Concurrent Monitoring & Evaluation.	Annually	Up to 20.00	15.00 Lakh for States 201 to 400 blocks	1	1.00000
	(c) Expenses for Inter Departmental Working Group on extension reforms and other contingencies including Operational support TA/ DA, hiring of vehicle/POL, and contingencies for SNO.	Per year	Up to 15.00	12.00 Lakh for States 201 to 400 blocks	1	8.00000
A.2	(a) Training courses – National/ Inter State / within the State (SAMETI) level - Both Govt. & Non-Govt. extension functionaries (including NGOs, Para Extension Workers, Input Suppliers, Farmer Friends, BTM,ATM (At KVKs) Project Director, Dy. Project Director, Director SAMETI & Faculty of SAMETI etc)	Per day per Participant	0.02 in case **Out of district** venue of the training . & 0.015 in case **With in district** venue of the training .	2.00 per block	11425	228.50000
	(b) Induction Training of ATMA functionaries	Per Participant Per day	0.015 in case **Out of district** & 0.010 in case **With in district**	actuals	0	0.00000
	(c) Refresher Training of all ATMA functionaries	Per Participant Per day	0.015 in case **Out of district** & 0.010 in case **With in district**	actuals	2700	40.50000

A.3	Exposure Visit of extension functionaries and Members of Advisory Committees to progressive states. (A group of minimum 5 participants).	Per participant per day	0.015 in case **Out of district** & 0.010 in case **With in district**	Avg. 0.75 per block	9828	147.42000
A.4	Organization of State level exhibitions/ Kisan Melas/ Fruit/ Vegetable shows etc.	Per Year	8.00	8.00	1	8.00000
A.5	Participation in Krishi Expo & Regional Fair organized /supported by DAC.	Per State	3.00	3.00	1	3.00000
A.6	Award for best performing ATMA	Per Year	1.50	1.50	1	1.50000
A.7	(a) Farmer Awards – Best farmers representing different areas of agriculture					
	State level	per year per farmer	0.50	5.00	4	2.00000
A-8	a)Operational Expenses for SAMETI	per year	0.15/Block with a minimum of Rs. 10.00 per SAMETI		1	48.28330
	(b) Documentation of success stories etc. (preparation and dissemination).	Per year	6.00		1	6.00000
	(c) Vehicle hiring and POL	Per year	6.00	6.00	1	6.00000
	Non – Recurring (d) Equipment	One time	Maximum Rs. 9.00 per SAMETI	7.00 Lakh for States 201 to 400 blocks	1	7.00000
A9	Extension through intraction	Per Intraction/ District	0.025	0.10	34	3.40000
	Total A				**34**	**513.60330**
B	**DISTRICT LEVEL ACTIVITIES**					
	I. Farmer oriented activities:					
B.1	**Developing / Revisiting Strategic Research & Extension Plan (SREP)**	Per district	2.50	2.50	34	70.44100
B.2	**Training of farmers for not more than 7, 5 and 2 days duration respectively.**					
	(a) Inter-State (7 Days)	Per farmer per day	0.0150	0.60 per block	9208	138.11630
	(b) Within State (5 Days)	Per farmer per day	0.01250	1.00 per block	16480	206.00000
	(c) Within District level (2 Days)	Per farmer per day	0.0050	4.00 per block	48719	243.59500

	(d) Skill Training of Rural Youth (25 Days)	Per Rural Youth per day	0.0050	1.25 per block	9400	47.00000
	Total B2				**83807**	**634.71130**
B.3	**Organizing Demonstrations**					
	(a) Demonstration (Agri.)	Per demonstration	Upto 0.06 per demo of 0.4 hac. plot/area	4.80 per block	16681	667.23440
	(b) Demonstration (Allied sector)	Per demonstration	0.06 per demo for allied sectors	2.40 per block	2679	157.24000
	Total B3				**19360**	**824.47440**
B.4	**Exposure visit of farmers –**					
	(a) Inter State	Per participants per day	0.015*	0.375 per block	7828	117.41600
	(b) Within the State	Per participants per day	0.010*	0.80 per block	18576	172.09000
	(c) Within District	Per participants per day	0.005	0.30 per block	20591	102.81500
	Total B4				**46995**	**392.32100**
B.5	**Mobilization of farmer groups of different types including Farmer Interest Groups, Women Groups, Farmer Organizations, Commodity Organizations, and Farmer Cooperatives etc.**					
	(a) Their capacity building, skill development and support services	Per group/ per year	0.10	2.00 per block	881	88.10000
	(b) Seed money /revolving fund	Per group	0.25	2.00 per block	0	0.00000
	(c) Food Security Groups	Per group	0.25	0.50 per block	106	26.30000
	Total B5				**987**	**114.40000**
B.6	**Farmer Awards**					
	District Level	Per year per farmer	0.25	2.50 per District	64	16.00000
	Block Level	Per year per farmer	0.10	0.50 per block	188	18.80000
	Total B5				**252**	**34.80000**
Sub Total (B1 to B6)					**151435**	**2071.14770**
	II. Farm Information dissemination					
B.7	District level exhibitions, kisanmelas, fruits/ vegetable shows.	Per district	6.00	6.00 per district	34	134.00000
B.8	a) Information dissemination through printed leaflets etc and local advertisements.	Per district	6.00	6.00 per district	34	78.49500

	b) low cost publication	Per Publication	0.0002	1.20 per district	34	21.39200
	c) Kala Jatta	Per Kala Jata	0.20	5.00 per district	31	6.20000
B.9	(a) Development of technology packages in digital form to be shared through IT network.	Per package	0.5	5.00 per district	34	36.00000
Sub Total (B7 to B9)					**167**	**276.08700**
	III. Agricultural Technology Refinement, Validation and Adoption:					
B.10	(a) Farmer Scientist Interactions at district level 25 farmers for 2 days.	Per interaction	0.30	0.90 per district	90	26.80000
	(b)Designate expert support from KVK/SAU at District Level	Per Month/per District	0.03	0.36 per District	34	5.03490
	(c) Joint visits by Scientists & Extension Workers	per visit/per District	0.02	0.52 lakh/ district	884	9.04000
B.11	Organization of KisanGosthis to strengthen research – extension – farmer linkages (1 per block in each of the 2 seasons).	Per programme	0.25	0.50 per block	559	139.75000
B.12	Assessment, Refinement, Validation and adoption of Frontline technologies and other short term researchable issues through KVK's and other local Research Centres.	Per District	7.00	7.00 per district	7	11.50000
	Sub Total (B10 to B12)				**1574**	**192.12490**
	IV. Administrative / Capital expenses at District and Block level					
B.13	**RECURRING**					
	(a) TA/ DA and Operational expenses for district level*	Per district/ Year	10.00	10.00 per district	34	252.30173
	(b) Hiring of vehicles and POL	Per district/ Year	2.00	2.00 per district	34	56.80000
	(c)Operational Expenses exclusively for block level (Including Hiring of vehicles and POL)	Per Block/ year	1.00 *	1.00 *	351	34.00000
	(d) Operational Expenses for DFAC Meetings	Per Meeting	0.10 *	0.40 *	136	13.60000
	(e) Operational Expenses for BFAC Meetings	Per Meeting	0.05 *	0.30 *	2106	105.30000
	Non – Recurring					
	(i) Equipment (Computer etc.)	Per District	5.00	5.00 per district	34	44.20000
	Total B13				**2695**	**506.20173**
B.14	Farm School :					

	i) Model- I: At Progressive Farmer (PF) Field; and	Per Farm School Model- I	0.32400	Actuals	495	160.38000
	ii) Model- II: At Awardee Farmer (AF) Field; and	Per Farm School Model- II	0.20200	Actuals	222	44.84400
B.15	Farmer Friend - One FF/ 2 Village	Per Annum per FF	0.18	0.18 per FF Per Annum	0	0.00000
	Sub Total (B14 to B15)				**717**	**205.22400**
	Total B (B1 to B15)				**156588**	**3250.78533**
C.	**Innovative Activities**					
C1	P.G. Diploma in Agricultural Extension Management or Agricultural Marketing Management	Per beneficiary	0.20 per beneficiary	1.00 per District	40	8.00000
C2	Innovative activities – State component	Per State / year	25.00	25.00	1	25.00000
C.3	Innovative activities – District component	Per Block/ year	0.50	0.50	16	13.00000
C.4	Setting up CRS (capital cost)	per CSR	14.50	14.5	1	14.00000
i)	Content Creation 1st year for two hrs. of daily programme i.e. 730 hrs/year.	per Hour	0.035/hour	25.5	2	51.00000
ii)	2nd year for one and half-hour of daily prog. i.e. 540hrs./year	per Hour	0.035/hour	18	0	0.00000
iii)	3rd year for one and half-hour of daily prog. i.e. 200 hrs./year	per Hour	0.035/hour	7	0	0.00000
	Total C (C3 & C4)				**60**	**111.00000**
D	**Manpower Support**					
D1	State Coordinator - 1 per State	Per Month	0.6	7.20 per annum	1	3.60000
D2	Gender Coordinator - 1 per State	Per Month	0.5	6.00 per annum	1	3.00000
D3	Director SAMETI - 1 per SAMETI	Per Month	Rs.18,500-2,14100 Scale of pay	Rs.18,500 -2,14100 Scale of pay	1	27.48000
D4	Deputy Director SAMETI 8 DDs in State 100-400 Blocks	Per Month	Rs.67,700-2,08,700 Scale of pay	Rs.67,700 -2,08,700 Scale of pay	8	87.30000
D5	Accountant Cum Clerk at SAMETI & SNC -1 each at SAMETI & SNC	Per Month	Rs. 35400-112400 Scale of pay	Rs. 35400-112400 Scale of pay	1	5.07000
D6	Computer Programmer (CP) SAMETI & SNC 1 CP. SAMETI & SNC	Per Month	0.25	3.00 per CP per annum	1	1.50000

D7	Project Director -1 Per District	Per Month	Rs.67,700-2,08,700	Rs.67,700 -2,08,700	31	577.52550
D8	Deputy Project Director-2 DPDs per District	Per Month	Rs.67,700-2,08,700	Rs.67,700 -2,08,700	29	465.53940
D9	Accountant-cum-Clerk at District level - One Per District	Per Month	Rs. 35400-112400 Scale of pay	Rs. 35400-112400 Scale of pay	29	268.67900
D10	Computer Programmer (CP) at District level - One CP Per District	Per Month	0.25	3.00 per CP per annum	25	114.66920
D11	Block Technology Manager (BTM) - One BTM Per Block	Per Month	0.30	3.60 per BTM per annum	249	1707.06340
D12	Assistant Technology Manager (ATM) - 2-4 per Block as per details given in para 3.3.3(ii).	Per Month	0.25	3.00 per ATM per annum	232	1196.51820
Total D (D7 to D12)					**595**	**4457.94470**
Grand Total (A to D)					**157277**	**8333.33333**

Total (60:40)	**8333.33**
central share 60%	5000.00
state share- 40%	3333.33